

Manex Pagolaren hilberri txostena (1941-2018)

ALFARO, Gexan

Ohorezko euskaltzaina

Bertze anitzen gisara, nik ere aspaldiko laguna nuen Manex Pagola: 1941-06-28an Nafarroa Beherean, Landibarren sortua zen, eta 2018-06-06an Lapurdin Urketa herrian zendua. Urte berean sortuak ginen. 10 urtetan, 1951n, elkarrekin gertatu ginen Hazparneko San Josepe kolegioan, apaizgai gisa harat eraman gintuztelako. Geroztik eskolatzeko osoa elkarrekin egin genuen: Uztaritzeko seminario ttipian, Aucheko, Akizeko eta Baionako seminario handietan. Baina, ez hark ez nik, ez genuen bururatu gure apaizgaigoa. Zergatik ote? Euskal Herriko apaiz izateko, euskarazko moldakuntza bat ere galdatzen genuelako biek, Beñat Sarasola eta Joanes Borda lagunekin batera. Baina, erantzuna, behin eta berriz, ezezkoa izan zen...

Frantses armadako zerbitzua (1965-1967) egin zuen Aljerian, irakaskuntzako kooperatzaile gisa. 1986an, Baionako Euskal Museoan erredaktore zelarik, aurkeztu zuen Etnologia Maisutasunerako Memoria eta 1995ean, sozial eta kultural doktoretza eskuratu zuen. Bere lanagatik eskuratu zituen ere bi sari: Baiona Hiriko ohorezko Eusko Ikaskuntza saria eta 2014an Euskal Herriko Idazleen Biltzarreko saria, Sarako liburu feria kari eman zitzaiona.

Kantu solas, Manex biziki gazterik hasi zen kantu berriaren beharrari ohartzen. 1958an idatzi zuen bere lehen kantua, eta, 1968a bitartean, hogeita hamar kantu berriz goiti asmatu zituen... Oroitzen naiz oraino, urte haietan Uztaritzeko seminario ttipian ginelarik, nola Lafitte kalonje euskaltzainak bultzatzen gintuen euskal kantu xaharren ikastera... Ondorioz, anitz kantu ikasi genuen, eta urte batez, Uztaritze herriko plaza nagusian, kantu xaharren lehiaketa batean ere biek elkarrekin parte hartu genuen...

Hau dena errateko Manexek berak asmatu kantuekin utzi digun uzta ederra, orotara 120 bat kantukoa, kantu herrikoietan oinarritua dela. Laster ohartuko ginen haren kantu berriak, edozein kantu xaharren gisara, multzoan errazki kantatzen zirela, eta gogoz ikasten ere halaber... Bere lehen 80 kantuak 1988an argitaratu zituen berak, *Biziaren altzotik* deitu liburuxkan. Eta 2014an, Elkar argitaletxeak, 100 kantu biltzen dituen liburua argitaratu zion, Jo Maris musikariak moldatu solfeoko notekin.

Egun batez, Peio Ospital eta Pantxoa Carrère hasi baziren hasi haren kantuak publikoan abesten, (Anje Duhalde, Erramun Martikorenak eta Maite Idirinek ere beren aldetik noiz edo noiz kantatzen zituzten), erran dezakegu Euskal Herri osoan gaindi, kantuzaleak laster bereganatu zituela Manexen kantu gustukoenak, eta, geroztik, gaur egun arte Baionatik Bilboraino errepikatuak izan direla, eta anitz urrunago ere bai...

Bertzalde oraino, kantaldi ikusgarrien ideia emaile eta antolatzaile ere izan zen Manex Pagola. Hor gelditu dira lekuko: «Zazpiribai» (1972), «Ortiziken» (1975) eta «Kantabi» (1978) deitu kantaldi ikusgarriak, beste kantari batzuekin batera antolatuak eta maiz emanak izan zirenak, arrakasta handiarekin gainera.

Manex beti ideia berritzaile izan zen, eta beti prest agertu bide berrietatik abiatzeko. Baionako ikastolako lehen gurasoetarik izan zen, Martxelin bere andrearekin batera. 1972an, Elkar argitaletxea ere bere ideiatik sortu zen Baionan, Iparraldeko 20 bat kantari eta idazleren inguruan. 1981ean, adiskide euskaltzale batzuekin Gure Irratia-ren sortzaileetan ere barne zen. Nola ez oroitaraz oraino, *Herria* asterikariko idazle jarraiki bat izan zela, luzaz.

Politika aldetik, Enbatako lehen militanteetarik izan zen. Seminarioa utzi bezain laster, departamenduko kontseilugai bezala aurkeztu zen, mugimendu abertzale horren izenean, Bastidako kantonamenduan. 1978a arte, EHAS alderdiko militante izan zen, estatu gabeko nazio zapalduen arteko elkartasun baten behararen sustatzaile eta beste. Bere politikari bidea, EA Eusko Alkartasunaren Iparraldeko arduradun nagusi gisa bururatu zuen.

Azken hitz gisa, erranen dut Manexek bide ederra egin duela bere inguruko lagunekin, euskararen eta Euskal Herriaren alde. Gogo eta bihotz handiko gizona zen. Denek bezala kekatzen ere zekiena, ideiez aldatzen ere bai; baina oroz gainetik umoretsua, alaiagarria eta helburu bat finkatuz geroz, bururaino zeramana. Gainera, ez berak erranik, jakin genuen azken urte hauetan, osasun aldetik arazo larriak

bazituela. Hala eta guziz, barne indar handiz buru egiten zion bizi zuen egoera dorpeari, gogoia beti erne atxikiz. Bere azken denboretan erraten zigun bere burua ideia eta doinu berriz gaindika beterik zebilela...

Milesker, Manex, utzi diguken uzta baliosagatik eta ere hire adiskidetasun iraunkorragatik. Berriz arte.